

**МОНГОЛ УЛСЫН
ЕРӨНХИЙ АУДИТОР**

15160 Улаанбаатар хот, Чингэлтэй дүүрэг
Бага тойруу-3, Засгийн газрын IV байр
Утас:26-04-37, Факс:51-26-42-30
E-mail: info@audit.gov.mn

2021.04.06 № 1832

танай _____-ны № _____-т

**Сонгуулийн мөрийн хөтөлбөр хуульд
заасан шаардлагад нийцсэн талаарх дүгнэлт**

Төрийн аудитын тухай хуулийн 11 дүгээр зүйлийн 11.2.1 дэх заалт, Монгол Улсын Их Хурлын сонгуулийн тухай хуулийн 38 дугаар зүйлийн 38.8 дахь хэсэгт тус тус заасны дагуу Монгол Улсын Их Хурлын сонгуулийн 18, 28 дугаар тойргуудад явагдах Улсын Их Хурлын гишүүний нөхөн сонгуульд оролцох “Үнэн ба зөв нам”-ын сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрийг хянаж, дүгнэлт гаргалаа.

Үүрэг хариуцлагын талаарх мэдээлэл

Нам нь сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрөө Монгол Улсын Их Хурлын сонгуулийн тухай хууль, Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хууль, Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хууль болон “Монгол Улсын тогтвортой хөгжлийн үзэл баримтлал-2030”, Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого “Алсын хараа 2050”-д нийцүүлэн боловсруулж, санхүүгийн тодорхой эх үүсвэр шаардсан зорилт, арга хэмжээг хэрэгжүүлэхэд шаардагдах зардлын талаарх тооцоо, судалгааг Төрийн аудитын байгууллагад ирүүлж, Монгол Улсын Сонгуулийн тухай хуулийн 38 дугаар зүйлд заасны дагуу дүгнэлт гаргуулах үүрэг хүлээнэ.

Сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрийн дүгнэлтийн үндэслэл

Төрийн аудитын байгууллага нь Улсын Их Хурлын гишүүний нөхөн сонгуульд оролцох нам, эвслийн сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрийг хянан үзэхдээ “Төрийн аудит MNS 6817 - 1 : 2020” Тулгуур зарчим, “Төрийн аудит MNS 6817 - 6 : 2020” Нийцлийн аудитын зарчим, “Төрийн аудит MNS 6817 - 8 : 2020” Нийцлийн аудитын стандартыг удирдлага болгон Монгол Улсын Их Хурлын сонгуулийн тухай хууль, Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хууль, Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хууль, “Монгол Улсын тогтвортой хөгжлийн үзэл баримтлал-2030”, Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого “Алсын хараа 2050” болон холбогдох байгууллагаас авсан тайлан, судалгаа, мэдээллийг тус тус шалгуур болгон авч үзсэн.

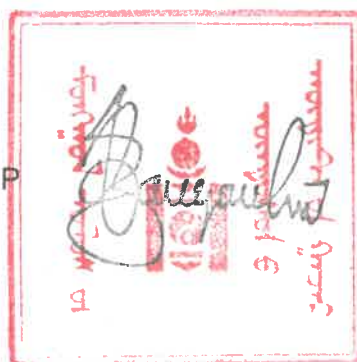
Дүгнэлт

“Үнэн ба зөв нам”-ын сонгуулийн мөрийн хөтөлбөр нь Монгол Улсын Их Хурлын сонгуулийн тухай хууль, Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хууль, “Монгол Улсын тогтвортой хөгжлийн үзэл баримтлал-2030”, Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого “Алсын хараа 2050”-д тус тус нийцсэн байна.

“Үнэн ба зөв нам”-ын мөрийн хөтөлбөр /.....¹² хуудас/-ийг хавсаргав.

Хувийг: Монгол Улсын Сонгуулийн Ерөнхий хороонд

МОНГОЛ УЛСЫН
ЕРӨНХИЙ АУДИТОР

Д.ЗАНДАНБАТ

ҮНЭН БА ЗӨВ НАМ

УИХ-ын нөхөн сонгуулийн мөрийн хөтөлбөр

JULY 26, 2021

20000005

ҮНЭН БА ЗӨВ НАМ нь эх орныхоо өнөөгийн байдлыг шинжлэн судалсны үндсэн дээр улс орноо хөгжүүлэх, үндэснийхээ аюулгүй байдлыг ханган бэхжүүлэхэд чиглэсэн алсын хараатай, амьдралд нийцтэй, түмнээ дэмжсэн, эрхэмлэсэн төрийн бодлого хэрэгтэй хэмээн үзэж, Монгол Улсын Үндэсний хөгжлийн цогц бодлого, Алсын Хараа-2050 Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн үзэл баримтлалд нягт уялдан хэрэгжих мөрийн хөтөлбөрөө арван хоёр багц зорилтоор нэгтгэн боловсруулж байна.

НЭГ. Монгол хүний амьдралын чанарыг сайжруулах зорилт

Улс орны маань эзэн нь ард түмэн билээ. Хүнээ тэтгэх нийгмийн үүрэг, иргэнээ дэмжих тэдэнд боломж олгосон төрийн үйлчилгээг хэрэгжүүлэх үүднээс монгол хүний амьдралын чанарыг сайжруулах талаар дараах зорилт дэвшүүлж байна.

✓ Гэр бүл, хүүхдийг дэмжих бодлого хэрэгжүүлнэ.

Шинээр гэр бүл бологсад, шинэ төрсөн хүүхдэд төрөөс олгож буй мөнгөн тэтгэмжийг оновчтой болгох талаар хууль эрх зүйн орчинг сайжруулна. Гэр бүлийн харилцааны үнэт зүйл, ёс зүй төлөвшүүлэх, соён гэгээрүүлэх, зөвлөгөө өгөх, дэмжин туслах үйлчилгээний шинэ төрлүүдийг бий болгох эрх зүйн орчинг бүрдүүлнэ.

Гурав хүртэлх насны хүүхэдтэй эх (эцэг)-д хүүхэд асарсны тэтгэмжтэй чөлөө олгох, богиносгосон цагаар ажиллах, гэрээгээр болон гэрээрээ ажил үүрэг гүйцэтгэх бололцоог өргөтгөнө.

Бага насны хүүхдийг асран халамжлах ясли, цэцэрлэг зэрэг байгууллагын үйлчилгээний нэр төрлийг нэмэгдүүлэх, энэ чиглэлийн үйл ажиллагаа эрхлэгчийн эрх зүйн орчинг сайжруулна.

Хүүхэд, өсвөр үеийнхнийг эх оронч үзлээр хүмүүжүүлэх, амьдрах ухаанд сургахад чиглэгдсэн ном зохиол, бүтээл туурвилыг төрөөс хөхүүлэн дэмжинэ.

✓ Монгол хүн бүр сэтгэл хангалуун амьдрах эдийн засаг, нийгмийн нөхцөлийг бүрдүүлнэ.

Үнэ ханшны өсөлт, өөрчлөлтийг тухай бүр тооцож, цалин тэтгэвэр, тэтгэмжийг үе шаттай өсгөх эрх зүйн орчинг сайжруулна.

Үнэ, тарифыг зохиомлоор өсгөхийг хязгаарлана.

Иргэн бүр тогтвортой орлоготой байх эдийн засгийн орчин бүрдүүлэх, Хувь хүмүүс гар аргаар нүүрс, алт, бусад баялаг олборлодог хүнд хөдөлмөрийг хөнгөвчлөх зорилгоор хууль гаргах чиглэлээр ажиллана.

✓ Нийгмийн хамгаалал, халамжийн тогтолцоог төгөлдөржүүлнэ.

Төрөөс үзүүлж буй нийгмийн хамгаалал, халамжийн үйлчилгээг хүнд сурталгүй, шуурхай, цахим, нэг цэгийн болгоно.

ХОЁР. Монгол хүний эрүүл мэнд бол нийгмийн баялаг

Монголын иргэн бүрийг эрүүл мэндийн орчин үеийн найдвартай, чанартай, хүртээмжтэй үйлчилгээнд хамрагддаг болгох зорилгоор дараах зорилтыг дэвшүүлж байна.

✓ Эрүүл мэндийн үйлчилгээг шинэчлэн сайжруулна. Монгол Улсын нутаг дэвсгэрийн алслагдсан аль ч газарт шаардлагатай үед цаг

алдалгүй хүрч тусламж үзүүлэх “Үндэсний түргэн тусламжийн сүлжээ” байгуулах эрх зүйн орчинг сайжруулна. Элэг, зүрх судас, хоол боловсруулах эрхтний нарийн мэргэжлийн төрөлжсөн эмнэлэг байгуулах сайн санаачлаг, аяныг дэмжиж ажиллана Эрүүл мэндийн зөвлөгөө өгөх, сургалт сурталчилгаа явуулах “Эмнэлэг-эрүүл ахуйн лавлах” төвийг байгуулах эрх зүйн орчинг сайжруулна. Уламжлалт анагаах ухааны эмчилгээ, үйлчилгээг төрөөс дэмжиж хөгжүүлнэ. Усны хатуулаг, эрдэсжилт ихтэй нутаг дэвсгэрийн сум, төв суурин газруудад ус зөөлрүүлэх дэвшилтэт технологи нэвтрүүлэх ажлыг дэмжих эрх зүйн орчинг бүрдүүлнэ. Иргэд, ялангуяа өсвөр насныхан, залуучуудыг мансууруулах бодис хэрэглэх, нийгмийн халдварт өвчинд өртөхөөс урьдчилан сэргийлэх ажлыг бодлого, зохион байгуулалттайгаар хэрэгжүүлэх бодлого барьж ажиллана. Хүн ам, ахмад настанд зориулсан эмнэлэг-сувиллын газруудыг олшруулж, аймаг бүрд байгуулах эрх зүйн орчинг бүрдүүлнэ. Нийтийн биеийн тамир, спортын материаллаг баазыг өргөтгөхөд төрөөс бүх талын дэмжлэг үзүүлэх эрх зүйн орчинг бүрдүүлнэ. Эрүүл мэндийн үйлчилгээнд шинэ менежмент, орчин үеийн шинжлэх ухаан, технологийн ололтуудыг нэвтрүүлнэ. Улсын хэмжээнд эрүүл мэндийн болон цахим эмнэлгийн нэгдсэн сүлжээг бий болгох эрх зүйн орчинг бүрдүүлнэ. Оношлонгоо, эмчилгээ, сувилахуйн орчин үеийн багаж, тоног төхөөрөмжөөр орон нутгийн нэгдсэн эмнэлгүүдийг хангах эрх зүйн орчинг бүрдүүлнэ. Эрүүл мэндийн үйлчилгээнд “Урьдчилан сэргийлэх нь эмчлэхээс хялбар” зарчмыг баримталсан шинэ аргачлал нэвтрүүлнэ. Эрүүл мэндийн үйлчилгээ, судалгаа шинжилгээний ажлын сайжруулна. Эмнэлгийн эмч, мэргэжилтнүүдийн цалин хангамж, нийгмийн хамгааллыг сайжруулж, авилга, шан харамж зэрэг зохисгүй үзэгдлийг арилгана. Эм, эмийн түүхий эдийг импортоор оруулахад тавих чанарын хяналтыг сайжруулж, хангамжийг нэмэгдүүлэх эрх зүйн орчинг бүрдүүлнэ.

ГУРАВ. Монгол хүний оюуны чадварыг хөгжүүлэх зорилт

Нийгмийн оюуны салбарын чанарыг төгөлдөржүүлэх нь улс орныг зөв баримжаагаар хөгжүүлэх, хувь хүний амьдрах чадварыг дээшлүүлэх үндсэн нөхцөл мөн. Үүнийг хангах зорилгод нийцүүлэн дараах зорилтыг хэрэгжүүлнэ.

Сургуулийн өмнөх боловсролын хүртээмжийг өргөжүүлж, төрөл, хэлбэрийг олшруулна.

Цэцэрлэгийн хүүхдийн хоолны зардлыг нэмэгдүүлэх эрх зүйн орчинг бий болно Хүүхдийн цэцэрлэгийн суудлын тоог нэмэгдүүлж, хүүхдэд ээлтэй орчинг бүрдүүлэн цэцэрлэгийн тоглоом МОНГОЛ наадгайгаар бүрэн хангах эрх зүйн орчинг бүрдүүлнэ.. Багш бэлтгэх ажлыг чанаржуулах цогц арга хэмжээ авч, ерөнхий боловсролын нийт сургуулийг мэргэжлийн багшаар бүрэн хангах эрх зүйн орчинг бүрдүүлнэ. Дээд боловсролын чанар, өрсөлдөх чадварыг дээшлүүлнэ. Их, дээд сургуулиудад инженер, технологи, байгалийн шинжлэл, багш, эмч, хөдөө аж ахуйн мэргэжлээр суралцагчдын нийт суралцагчдын дотор эзлэх хувийн жинг нэмэгдүүлнэ. Мэргэжлийн сургалт, үйлдвэрлэлийн төвүүдийг мэргэжлийн болон мастер багшаар бүрэн хангаж, шинэ техник, технологи бүхий орчин үеийн лабораторитой болгон суралцагчдын тоог нэмэгдүүлэх эрх зүйн орчинг бүрдүүлнэ.

Их сургуулийн хотхон байгуулах, Төрийн өмчийн их, дээд сургууль, коллежийн оюутнуудын дотуур байрыг бүрэн тохижуулах эрх зүйн орчинг бүрдүүлнэ. Өндөр хөгжилтэй гадаад оронд суралцагчдын тоог 10 дахин нэмэгдүүлэх бодлого явуулна. Оюутны сурлагын дүнтэй холбож сургалтын төлбөрөөс хөнгөлөх, чөлөөлөх, тэтгэлэг олгох, номын сан, нийтийн тээврээр үйлчлүүлэхэд хөнгөлөлт үзүүлэх зэргээр оюутны сурах боломжийг төрөөс бүрдүүлэх эрх зүйн орчинг бүрдүүлнэ. Хөдөөгийн сумдын Засаг даргын Тамгын газрын захиалгаар дотоодын их, дээд сургуульд суралцахаар албан ёсны гэрээ байгуулсан оюутны сургалтын зардлыг төрөөс хариуцах эрх зүйн орчинг бүрдүүлнэ. Багшийг чадваржуулах, сургалтын бааз, лабораторийг сайжруулах хөрөнгө оруулалтыг нэмэгдүүлэх хууль эрх зүйн орчинг сайжруулна. **Соёл урлагийг төрөөс дэмжин хүртээмж, чанарыг нь дээшлүүлнэ.** “Үндэсний урлагийн ордон” байгуулах аян өрнүүлнэ. Соёлын ажилтан, уран бүтээлчдийн бүтээл, туурвилыг төрөөс дэмжих хөрөнгийг нэмэгдүүлэх эрх зүйн орчинг бүрдүүлнэ. Монгол Улсын түүхийн сэдэвтэй мөн Нийгмийг соён гэгээрүүлэх бүрэн хэмжээний уран сайхны киног төрөөс захиалан хийлгэдэг эрх зүйн орчинг бүрдүүлнэ. Мэргэжлийн урлагийн байгууллагын шилдэг бүтээл, туурвилыг хөдөөгийн иргэдэд хүргэх үйлчилгээг төрөөс дэмжинэ. Үндэснийхээ зан заншил, эрхэмлэн, иргэдийнхээ хэвшин тогтсон сүсэг бишрэлийг хүндэтгэнэ.

Шинжлэх ухаан, технологийг тэргүүлэх чиглэл болгон эрчимтэй хөгжүүлнэ. Шинжлэх ухаан технологийн тэргүүлэх чиглэл, цөм технологийг тодорхойлон хөгжүүлж, дотоод, гадаадын хөрөнгө оруулалт татах, хамтарсан үйлдвэр байгуулах, тоног төхөөрөмж худалдан авах эрх зүйн орчинг бүрдүүлнэ.

Шинжлэх ухаан, технологийн тэргүүлэх чиглэлээр нарийн мэргэшсэн эрдэм шинжилгээний ажилтан, залуу судлаачдыг гадаад, дотоодод бэлтгэх, давтан сургах, мэргэшил дээшлүүлэх ажлыг бодлогоор дэмжинэ.

Эрдэм шинжилгээний бүтээлийн үнэлгээг өсгөх бодлого хэрэгжүүлнэ. Мэдлэг-баялгийг үйлдвэрлэх, хүртээх, ашиглах агуулга бүхий инновацийн тогтолцоог төлөвшүүлж, технологи дамжуулах төвүүдийг байгуулж, эрдэм шинжилгээний байгууллагын туршилт, сорилтын баазыг шинэчлэн бэхжүүлэх эрх зүйн орчинг бүрдүүлнэ. Шинжлэх ухаан, технологийн салбарыг бие даасан тогтолцоо болгон хөгжүүлнэ.

ДӨРӨВ. Байгаль орчин бол бидний амьдарч, аж төрөхийн үндэс

Онгон байгалиа ашиглахдаа унаган төрхийг нь хадгалах зорилгоор дараахь арга хэмжээнүүдийг авч хэрэгжүүлнэ.

- ✓ **Байгаль орчны бодлогыг үндэсний хэмжээнд шинэчлэн тодорхойлж, дэс дараатай хэрэгжүүлнэ.** Байгаль хамгаалахдаа байгалиа ашиглах бүх хэлбэрийг хараа хяналттай болгож, нутгийн хүн амд түшиглэсэн менежментийг нэвтрүүлж, байгалийн аялал жуулчлал хөгжих нөхцөлийг бүрдүүлэх эрх зүйн орчинг сайжруулна. Хүний эрүүл мэнд, байгаль орчин, бэлчээр, тариалангийн талбайд хор хөнөөл учруулж буй алт олборлолтыг хориглох хууль баталж ажиллана. Ашигт малтмалыг байгальд ээлтэй арга, технологиор ашиглах, ашигласан орд газрыг нөхөн сэргээх ажлыг хянах үр нөлөөтэй арга зүйг хэвшүүлнэ.

Ашигт малтмалын орд газрын хайгуулын, ашиглалтын зөвшөөрлийг олгохдоо байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын ерөнхий болон нарийвчилсан үнэлгээг тодорхой шалгуурын дагуу сонгон шалгаруулсан мэргэжлийн байгууллагаар хийлгэж, түүнийг үндэслэн шийдвэр гаргадаг тогтолцоонд шилжих эрх зүйн орчинг бүрдүүлнэ..

Уул уурхай, орд ашиглалтын хяналт шинжилгээний хөтөлбөр, байгаль хамгаалах, нөхөн сэргээх төлөвлөгөө, даалгаврыг олон нийтэд ил тод, хүртээмжтэй байлгана.

Экологийн тэнцвэрт байдлыг хангах, байгаль орчныг хамгаалах шинэ менежмент нэвтрүүлнэ.

Монгол орны ховордсон амьтан, ургамлын төрөл зүйлийг сэргээн нутагшуулах, тарималжуулах ажлыг шинжлэх ухааны үндэслэлтэй төлөвлөж хэрэгжүүлнэ. Байгаль орчныг хамгаалах "Иргэдийн нөхөрлөл"-ийн хэлбэрийг хөхүүлэн дэмжиж нутгийн иргэдийн оролцоог идэвхжүүлнэ.

Цөлжилттэй тэмцэх хөтөлбөр, арга хэмжээг санхүүжүүлэх гадаад, дотоод эх үүсвэрийг нэмэгдүүлэх эрх зүйн орчинг бүрдүүлнэ.

Ан агнах, загас барих, самар жимс, эмийн ургамал түүхэд үйл олноор устгах, үр үндсийг нь хөнөөх зохисгүй явдал гаргуулахгүй байхад чиглэсэн мэдээлэл сурталчилгааг нэмэгдүүлж, төрөөс тавих хяналтыг чангатгана. Байгаль орчинд хоргүй, утаа багатай, хатуу, шингэн, хийн түлшийг өргөн ашиглах санал, санаачлалыг хөхүүлэн дэмжинэ.

Хог хаягдлыг дахин боловсруулах үйлдвэр байгуулах эрх зүйн орчинг бүрдүүлнэ.

Улаанбаатар хот, томоохон суурин газруудын утаа, агаарын бохирдлыг багасгана.

- ✓ **Байгалийн нөөцийн ашиглалт, хамгаалалтыг сайжруулахад чиглэсэн цогц бодлого хэрэгжүүлнэ.**

Эх орны нөхцөлд зохицсон тарьц, суулгацыг дотооддоо үржүүлэх, үйлдвэрлэлийн зориулалттай модны хэрэглээг импортоор хангахыг дэмжинэ.

Монгол орны гол мөрний усны ихэнх нөөцийг бүрдүүлдэг сав газрын эх ундаргыг улсын тусгай хамгаалалттай нутаг дэвсгэрт хамруулан хамгаална. Хүн амыг эрүүлжүүлэх, өвчин эмгэгийг анагаах ашигтай чанар нь батлагдсан рашаан усанд хамгаалалтын горим тогтоох эрх зүйн орчинг бүрдүүлнэ.

Булаг шандны эх ундаргыг хашиж хамгаалсан, гар худаг гарган ашиглаж, бэлчээр нэмэгдүүлсэн иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллагыг урамшуулах, байгаль орчинд халтай хандаж байгаа иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллагын үйл ажиллагааг нь зогсоож, хохирлыг буруутай этгээдээр нөхөн төлүүлдэг тогтолцоог бий болгоно.

ТАВ. Малчин хүн Монголын нийгмийн тулгуур хүч, мал аж ахуй манай эдийн засгийн гол үндэс

XXI зууны малчныг бэлтгэх үүднээс дараах арга хэмжээг авч хэрэгжүүлнэ.

- ✓ **Мал аж ахуйн үйлдвэрлэл, бизнесийг дэмжиж, малчид хөлжих, мэдээлэл технологийн боловсролоо дээшлүүлэх боломжийг сайжруулна.** Малчин бүрийг нийгмийн даатгалын нэрийн данстай, эрүүл мэндийн даатгалтай болгох эрх зүйн орчинг бүрдүүлнэ. Сүү, цагаан идээгээр дотоодын хэрэгцээгээ бүрэн хангаж, мал аж ахуйн гаралтай түүхий эдийг дэлхийн түвшин, технологиор боловсруулж дотоод, гадаадын зах зээлд нийлүүлнэ.

Мал аж ахуйн салбарт хөдөлмөрөө хорших, хөрөнгө хүчээ нэгтгэх, хоршоо, нөхөрлөл, хамтлаг болон зохион байгуулагдаж ажиллахыг зээл, татварын бодлогоор дэмжинэ.

Бэлчээрийн болон эрчимжсэн мал аж ахуйг хослуулан хөгжүүлж, сүргийн бүтэц, малын үүлдэр угсаа, ашиг шимийг сайжруулна.

Сум, багийн төвд гахай, тахиа, зөгийн болон хүлэмжийн аж ахуй эрхлэн хөгжүүлэхийг дэмжинэ.

Мал сүргийг эрүүлжүүлэх арга хэмжээг шат дараатай хэрэгжүүлнэ. Малыг угаалга, тарилга, туулгалт, вакцинжуулалт зэрэг урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээг төрөөс хариуцан санхүүжүүлэх эрх зүйн орчинг бүрдүүлнэ.

Малын хулгайг таслан зогсоох шийдвэртэй арга хэмжээ авна.

ЗУРГАА. Газар тариалан эрхлэгчид бол ард түмнийхээ хүнсний амин дэмийг бүтээгчид мөн

- ✓ **Тэднийхээ хөдөлмөр зүтгэлийг төрөөс дэмжиж дараах зорилтуудыг хэрэгжүүлнэ.**

Газар тариалангийн үйлдвэрлэлийг сэргээн хөгжүүлэхдээ нэгжээс авах ургацыг тогтвортой нэмэгдүүлж эрчимжүүлэх бодлого баримтална. Газар тариалан эрхлэгчдийн газар өмчлөх, эзэмших асуудлыг оновчтой шийдвэрлэн урт хугацаанд тасралтгүй хөрөнгө оруулах боломжийг бүрдүүлнэ.

Улаан буудай, гурил, төмс, хүнсний ногооны дотоодын хэрэгцээг бүрэн хангаж, импортын хамааралгүй орон болно.

- ✓ **Газар тариалангийн үйлдвэрлэлд экологид халгүй шинэ техник, технологи нэвтрүүлнэ.**

Хөрс, байгаль, цаг уурын нөхцөлд дасан зохицсон таримлын шинэ соортуудыг бий болгож, таримал ургамлын үрийн үндэсний сантай болно. Газар тариалангийн салбарт урт хугацаатай, бага хүүтэй зээл олгох эрх зүйн орчинг бүрдүүлнэ.

Мал аж ахуй, газар тариалангийн үйлдвэрлэлийг нэг дор хослуулж, харилцан бие биеэ дэмжин хөгжих нөхцөлийг бүрдүүлнэ. Өрхийн тариалан эрхлэхийг бүх талаар дэмжинэ.

ДОЛОО. Үндэсний үйлдвэрлэлийг эрчимтэй хөгжүүлж, стратегийн орд газруудыг зохистой ашиглах нь улс орны эдийн засгийг бэхжүүлэх гол суурь.

Орчин үеийн шинжлэх ухааны ололт, шинэ дэвшилтэт технологид тулгуурласан үйлдвэржилтийн бодлого хэрэгжүүлнэ.

- ✓ **Геологи уул уурхайн үйлдвэрлэлийг дэмжиж, стратегийн ордуудыг зүй зохистой ашиглах нэгдсэн бодлого боловсруулан хэрэгжүүлнэ.**

Баруун, Хангайн болон Зүүн бүсийн ордуудын судалгааг нарийвчлан хийж ашиглах замаар бүс нутгийн хөгжлийг дэмжинэ. Өмнө олгогдсон ашигт малтмалын лицензийг хянан цэгцэлнэ. Дотоод, гадаадын хөрөнгө оруулалтын эрх зүйн орчинг улс орныхоо хэрэгцээ, олон улсын жишигт нийцүүлэн боловсронгуй болгож тогтвортой байлгана. Уул уурхайн томоохон төслүүдийг санхүүжүүлэхдээ бонд гаргах, зээл авах, хувьцаа эзэмшүүлэх, шууд хөрөнгө оруулалт хийх, урьдчилсан санхүүжилт авах, зарим хэсгийг худалдах зэргээр хөрөнгө оруулалтын арга хэрэгслүүдийг өргөн ашиглана. Стратегийн зарим орд газруудыг түшиглэн үндэсний корпорац, групп байгуулах замаар Монголын иргэн бүрийг хувьцаа эзэмшигч болгож, ашгаас нь тогтмол хувь хүртэж байх нөхцөл, арга замыг судалж хэрэгжүүлнэ.

- ✓ **Үндэсний брэнд-бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэдэг хөнгөн, хүнсний үйлдвэрүүдийг сэргээн хөгжүүлнэ.**
Монгол ноолуур, арьс шир, хонь, тэмээний ноос, малын хялгас, хөөврийг боловсруулах өндөр технологитой жижиг, дунд үйлдвэрлэлийг дэмжин. Нийслэл болон орон нутгийн томоохон хотуудад экологийн цэвэр сүү, цагаан идээ, мах махан бүтээгдэхүүн, гурил, гурилан бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэлийг дэмжин хөгжүүлэх бодлого барьж ажиллана. Чацарганыг үндэсний брэнд-бүтээгдэхүүний төвшинд иж бүрэн боловсруулж, зах зээлд гаргах эрх зүйн орчин бүрдүүлнэ. Бага оврын трактор, тээврийн хэрэгсэл, дагалдах тоног төхөөрөмжийг дотооддоо үйлдвэрлэж, угсрах бодлого гаргаж ажиллана. Улаанбаатар, Дархан, Эрдэнэт хот, Говьсүмбэр аймаг болон бүсийн төвүүдэд үйлдвэрлэл-технологийн парк байгуулах эрх зүйн орчинг бүрдүүлнэ. Барилгын материалын үйлдвэрлэлийг хөгжүүлж, цемент, арматурын төмрийн хэрэгцээг дотоодын үйлдвэрүүдээс хангагдах эрх зүйн орчинг бүрдүүлнэ. Үндэсний компаниудын өрсөлдөх чадварыг нэмэгдүүлэхэд төрөөс бүх талын дэмжлэг үзүүлнэ.

НАЙМ. Зам, тээвэр харилцаа холбоо, түлш эрчим хүч, барилга байгууламжийн чанар, хүртээмж нь хүн амын аятай тухтай амьдралын гол нөхцөл

Дэд бүтцийн найдвартай сүлжээг бий болгох зорилгоор дараах зорилтуудыг шийдвэрлэнэ.

- ✓ **Зорчигч тээвэр, ачаа тээврийн хүчин чадлыг нэмэгдүүлнэ.**
Нийслэлд шингэрүүлсэн хий, цахилгаанаар ажилладаг тээврийн хэрэгслийн тоог нэмэгдүүлэх эрх зүйн орчинг бүрдүүлнэ. Аймгийн төв, томоохон суурин газарт нийтийн зорчигч тээврийн байнгын үйлчилгээг зохион байгуулж, шаардлагатай хөдлөх бүрэлдэхүүнээр хангах эрх зүйн орчинг бүрдүүлнэ. Улс болон хот хоорондын гол замуудын дагуу 100-150 км тутамд үйлчилгээний тохилог цогцолбор бүтээх эрх зүйн орчинг бүрдүүлнэ. Хилийн боомт, бүсийн төвүүдэд ачиж буулгах үйлчилгээний хүчин чадлыг нэмэгдүүлэх эрх зүйн орчинг бүрдүүлнэ.
- ✓ **Иргэний агаарын тээврийн хөгжлийг эрчимжүүлнэ.**
Улсын хэмжээнд нисэх буудлуудыг нисэхийн аюулгүй байдлын тоног төхөөрөмжөөр бүрэн хангах эрх зүйн орчинг бүрдүүлнэ. Аймаг, сумдад нислэг хийх онгоцны тоо, нислэгийн чиглэлийг нэмэгдүүлж, үйлчилгээний чанарыг дээшлүүлэх эрх зүйн орчинг бүрдүүлнэ.
- ✓ **Төмөр замын тээврийн үйлчилгээний чанар, хамрах хүрээг өргөтгөж, техник, технологийн шинэчлэл хийнэ.**
Монгол Улсын төмөр замын тээврийн дамжин өнгөрүүлэх чадавхыг нэмэгдүүлнэ. Улаанбаатарт төмөр замын зорчигч үйлчилгээний олон улсын буудлыг шинээр бүтээх эрх зүйн орчинг бүрдүүлнэ.
- ✓ **Түлш, нефть бүтээгдэхүүн, эрчим хүчээр дотоодынхоо хэрэгцээг хангаж, цаашдаа эрчим хүч экспортолдог улс болох зорилтыг дэс дараатай хэрэгжүүлнэ.**
Газрын тосны бүтээгдэхүүний олборлолтыг нэмэгдүүлж, газрын тос боловсруулах, нүүрснээс хий, шингэн түлш гаргах үйлдвэр байгуулан нефть бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэж дотоодынхоо хэрэгцээг хангадаг болохыг зорино.

Одоо барьж буй усан цахилгаан станцуудыг ашиглалтад оруулах, дулааны шинэ цахилгаан станц байгуулах, сэргээгдэх эрчим хүчний эх үүсвэрийн үйлдвэрлэлийг дэмжих зэргээр эрчим хүчний шинэ эх үүсвэрийг ашиглан айл өрх бүрийг найдвартай эрчим хүчээр хангах бодлого барьж ажиллана. **Их барилга, хот байгуулалт, орон сууцны төлөвлөлтийн оновчтой бодлого хэрэгжүүлнэ.**

- ✓ Орон сууцны шинэ хотхон, хорооллын дэд бүтцийг байгуулахад хувийн хэвшлийн оролцоог дэмжинэ. Өндөр орон сууц, томоохон үйлдвэрлэлийн барилга барих үндэсний чадамжийг нэмэгдүүлнэ. Хот, суурин газрын хүн амын 80 хүртэл хувийг төвлөрсөн усан хангамжтай болгох бодлого барих болно.. Барилгын байгууллагуудыг үндэсний мэргэжилтэн, мэргэжлийн ажилчдаар хангах эрх зүйн орчинг бүрдүүлнэ. .
- ✓ **Мэдээлэл, харилцаа холбооны үйлчилгээг өргөжүүлж, иргэн бүрд хүртээмжтэй болгоно.** Айл өрх бүрийг интернетийн хэрэглэгч болгох, малчдыг гар утас ашиглах нөхцөлийг бүрдүүлэх, шилэн кабелд холбогдсон сумдад электрон шуудангийн үйлчилгээ нэвтрүүлэх эрх зүйн орчинг бүрдүүлнэ. Хөдөөгийн иргэдэд зориулсан мэдээллийн технологи ашиглах богино хугацааны сургалтууд зохион байгуулж, мэдээлэл, харилцаа холбооны үйлчилгээний хүрээг өргөтгөх эрх зүйн орчинг бүрдүүлнэ.

ЕС. Төр тунгалаг, төрийн ой санамж сайн байх нь нийгэмд шударга ёсыг хэрэгжүүлж, хуулийг дээдлэх, үндэсний аюулгүй байдлыг хангах, иргэнд үйлчлэх зорилтуудаа биелүүлэх үндсэн нөхцөл мөн

- ✓ **Эрх зүйн шинэтгэлийг зохистой үргэлжлүүлж, хууль бодитой үйлчлэх нөхцөлийг бүрдүүлнэ.** Үндсэн хууль батлагдсанаас хойших үеийн туршлага, сургамжийг дэнслэн үзэж, ардчилал, зах зээлийн тогтолцоог бэхжүүлэх эрх зүйн шинэтгэлийн шинэ үе шатыг хэрэгжүүлнэ. Монголын ард түмний язгуур эрх ашиг, түүх, соёлын онцлогт нийцсэн, өнөөгийн хүрсэн төвшин, нөхцөл байдлыг харгалзсан, шинжлэх ухааны үндэслэлтэй, боловсруулалтын шаардлагыг сайтар хангасан, чанартай, үйлчлэх чадвартай хууль тогтоомжууд гаргахыг эрх зүйн шинэтгэлийн гол зарчим болгон хэрэгжүүлнэ. Хуулийн зохицуулалтыг илүү оновчтой болгох, заалтуудынх нь зөрчил, давхардлыг арилган, уялдаа холбоог нь сайжруулж, хууль хэрэгжих механизмыг нарийвчлан тогтоож хэрэгжүүлнэ.
- ✓ **Монгол хүн хуулийн өмнө адил тэгш байх зарчмыг чанд баримтлан хууль дээдлэх ёсыг хэвшүүлнэ.** Төр нь иргэддээ үйлчилж ил тод, шударгаар ажиллах, иргэд нь төрөө хүндэтгэж хууль ёсыг чандлан сахих явдлыг төр-иргэний харилцааны үндсэн зарчим болгон хэрэгжүүлнэ. Хуулийг хэрэгжүүлэхэд төрийн албан хаагчид үлгэрлэн манлайлж, гагцхүү хуульд захирагддаг байх зарчмыг төрийн албанд чанд баримтална. Иргэдийн эрх зүйн боловсролыг дээшлүүлж, хууль дээдлэх ёсыг амьдралын бүх хүрээнд хэвшүүлэхийн төлөө ажиллана.

Шүүхийн тогтолцоонд шинэтгэл хийх, шүүх эрх мэдлийн хараат бус, бие даасан байдал, гагцхүү хуульд захирагдан шударгаар ажиллах орчин нөхцөлийг бүрдүүлнэ.

- ✓ **Хүний аюулгүй байдлыг хангах төрийн үүргийг тууштай ханган биелүүлнэ.** Ёс суртахууны доройтол, архидалт, мансуурал, садар самуун зэрэг нийгмийн гаж үзэгдэлтэй хуулийн хүрээнд тууштай тэмцэж нийгмийг эрүүлжүүлнэ. Хүний эрүүл, аюулгүй орчинд амьдрах баталгааг хангаж хүний наймаа, хулгай дээрэм, хүчирхийллийн илрэлтэй шийдвэртэй тэмцэл явуулна. Байгаль-экологийн аюулгүй байдалд тавих төрийн хяналтыг эрс чангатгаж, хүнс, эм, барааны аюулгүй байдлын стандартыг шинэчлэн тогтоох эрх зүйн орчинг бүрдүүлнэ.

Нийгмийн зохион байгуулалт, эмх цэгц, сахилга, дэг журмыг сайжруулах, гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх, иргэдийн амь нас, аюулгүй байдлыг хангахын төлөө тууштай арга хэмжээ авна. Орчны эрүүл ахуй, аюулгүй байдлын үнэлгээнд иргэний нийгмийн оролцоо, хяналтыг нэмэгдүүлнэ.

- ✓ **Төвлөрлийг сааруулж, нутгийн удирдлагын чадавхыг бэхжүүлнэ.** Удирдлагын тогтолцооны төвлөрлийг сааруулж, нутгийн удирдлагын идэвхи санаачилгыг нь өрнүүлнэ. Засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгжүүдийг өөрийгөө тэтгэх чадвартай нийгэм-эдийн засгийн цогцолбор болон хөгжихөд нь төрөөс дэмжлэг үзүүлнэ. Нутгийн хурал, захиргааны эрх мэдлийн зохистой харьцаа тогтоож, нутгийн захиргаанд иргэдийн зүгээс тавих хяналтыг хүчтэй болгоно. Мэргэшсэн, чадварлаг ажилтнуудаар орон нутгийн хурал, захиргааг бэхжүүлж, нутгийн удирдлагын чадавхыг дээшлүүлнэ.

- ✓ **Төрийн ажил, үйлчилгээг ил тод, авилгаас ангид, хүнд сурталгүй болгож, хууль, шударга ёсны дагуу хариуцлага хүлээдэг төрийн албаны ардчилсан тогтолцоог төлөвшүүлэн хөгжүүлнэ.**

Төрийн албыг цомхон, чадварлаг, хариуцлагатай, ёс зүйтэй ажилладаг болгон шинэчлэн эрх зүйн орчинг бүрдүүлнэ.

Төрийн албан хаагчдыг шилж сонгох, мэргэжил ур чадварыг нь дээшлүүлэх, идэвхжүүлэх тогтолцоог төгөлдөржүүлнэ.

Төрийн албан хаагч тогтвортой ажиллах, мэргэжлийн хувьд дэвжих нөхцөл, боломжийг тодорхой зааж журамлан төрийн албанд тохиолдлын хүн орж шургалах боломжийг арилгаж, ирээдүйдээ итгэлтэй ажиллах нөхцөлийг бүрдүүлнэ.

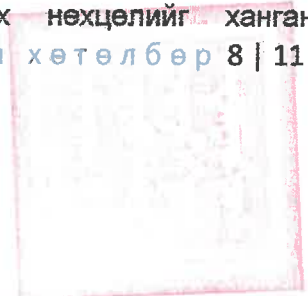
Төрийн байгууллага, албан тушаалтнуудын ажлыг үнэлж дүгнэхдээ үр дүнг олон нийтэд тайлагнасан байдал, шударга ёс, төрийн албаны ёс зүйн үнэлгээ зэргийг гол шалгуур болгон баримтална.

Төрийн албан тушаалтнууд төрийн албаны ёс зүйг чанд мөрддөг болгон хэвшүүлж, ёс зүйн алдаа гаргавал уучлалт гуйдаг, хариуцлага хүлээдэг болгоно.

Төрийн байгууллагуудын үйл ажиллагааны нээлттэй, тунгалаг байдлыг өргөтгөж, төрийн нууцад хамаарахаас бусад мэдээлэлтэй иргэд танилцах бололцоо бүрдүүлнэ.

Төрийн албыг олон түмний хараа, хяналтад ил тод байлгаж, төсвийн хөрөнгийг захиран зарцуулсан байдал, түүний үр нөлөөг олон нийтэд тогтмол тайлагнадаг болгоно.

Элдэв хязгаарлалт, хүнд суртал, чирэгдэл учруулж байгаа журам заавруудыг хүчингүй болгон зөвшөөрлийн тоог цөөлөх замаар иргэд, аж ахуйн нэгж, байгууллагууд хуулийн хүрээнд хэвийн ажиллах нөхцөлийг хангана.

Иргэдэд төрийн үйлчилгээ үзүүлэх чиг үүрэг бүхий байгууллага, нэгжийн шат дамжлагыг цөөлж, нэг цэгийн үйлчилгээнд шилжүүлнэ. Ажил, амьдралаа авилгаас ангид зохион байгуулах нийгэм-сэтгэл зүйн уур амьсгал төлөвшүүлэхийн төлөө идэвхтэй үйл ажиллагаа явуулна. Төрийн өндөр албан тушаалтнаас сонирхлын зөрчлийн мэдүүлэг авдаг болно. Авилгын эсрэг тэмцэлд олон түмний оролцоо, хяналтыг хангах төр, иргэдийн хамтын ажиллагааны оновчтой, үр нөлөөтэй механизм бүрдүүлнэ.

- ✓ **Төр, иргэнийг холбосон бүртгэл, мэдээллийн тогтолцоог боловсронгуй болгоно.**

Иргэд шилжин суурьшихдаа хаягийн бүртгэлээс хасуулж, шинэ хаягийн бүртгэлд орох үйлчилгээг чирэгдэлгүй хөнгөн шуурхай болгоно. Бүртгэл мэдээллийн үйл ажиллагаа эрхэлдэг байгууллагууд онлайнаар мэдүүлэг авч, хариуг онлайнаар болон шуудангаар илгээдэг журамд шилжинэ. Мэргэжлийн хяналтыг салбарын хяналттай уялдуулж мэргэшсэн үйлчилгээ болгон хөгжүүлнэ.

Хяналтын байгууллагуудыг орчин үеийн техник, технологи бүхий лабораторитой болгож, мэргэжлийн чадварлаг боловсон хүчнээр хангах эрх зүйн орчинг бүрдүүлнэ.

АРАВ. Монгол хүнийг идэвхжүүлж, иргэний нийгмийг төлөвшүүлэх нь ардчилсан нийгмийн зорилт.

Төр-иргэний харилцан итгэлцлийг бэхжүүлж, иргэний нийгмийг дэмжих зорилгоор дараах арга хэмжээ авна.

- ✓ **Шийдвэр гаргах, хэрэгжүүлэх, хяналт тавих бүх шатны үйл явцад иргэдийн идэвхтэй оролцоог хангана.**

Нийтийг хамарсан аливаа асуудлыг шийдвэрлэх бодлого боловсруулахад иргэд, сайн дурын хамтлаг, сонирхлын бүлгийг оролцуулах боломжийг өргөтгөнө. Төрийн үйлчилгээг сайжруулах, иргэдэд газар эзэмшүүлэх, гэмт хэрэгтэй тэмцэх, байгаль орчныг хамгаалах, хот тохижилт зэрэг орон нутгийн асуудлыг шийдвэрлэхэд иргэдийн нийтийн хурлын үүрэг, нөлөөг өндөржүүлж, гаргасан шийдвэрийг хэрэгжүүлэхэд иргэдийн оролцоог хангана. Нийтийн эрх ашгийг хөндсөн томоохон хуулиудыг батлахаас 45-аас доошгүй хоногийн өмнө иргэдээр нээлттэй хэлэлцүүлж санал авдаг журмыг хэвшүүлнэ.

- ✓ **Иргэд эвлэлдэн нэгдэж Үндсэн хуулийн хүрээнд үйл ажиллагаа явуулж буй бүх хэлбэрийг дэмжиж, иргэний нийгмийн байгууллагуудыг бэхжүүлэх эрх зүйн орчинг сайжруулна.**

Төрийн бус байгууллагын тухай хуулийг өөрчилж, иргэний нийгмийн бүх төрлийн байгууллагуудын үйл ажиллагааны эрх зүйн шинэ орчин бүрдүүлнэ. Үндэсний хэмжээнд үйл ажиллагаа явуулдаг иргэний нийгмийн байгууллагуудыг төрөөс дэмжинэ.

Ажил мэргэжлийн чиглэлээр байгуулагдсан иргэний нийгмийн байгууллага дүрмээр хүлээсэн чиг үүрэгтэй хамаарах салбарынхаа үйл ажиллагааны төлөө хариуцлага хүлээх эрх зүйн орчин бүрдүүлнэ.

Төрийн чиг үүргийг иргэний нийгмийн байгууллагаар гэрээний үндсэн дээр гүйцэтгүүлэх хүрээг өргөжүүлнэ.

Иргэний нийгмийн байгууллагаас төрийн байгууллагуудын үйл ажиллагаанд хяналт тавих эрхийг нь холбогдох хууль тогтоомжид тусган хэрэгжүүлнэ. Нийгэмд тулгамдсан зарим зорилтыг шийдвэрлэхэд төрийн оролцоо, зохицуулалтыг

тодорхойлох чиглэлээр иргэний нийгмийн байгууллагуудтай зөвшилцөх арга хэлбэрийг бий болгоно.

- ✓ **Хувийн хэвшлийн хөгжлийг тууштай дэмжинэ.**
Төр, хувийн хэвшлийн зүй зохистой түншлэлийг тал бүрээр дэмжин хөгжүүлж, хамтын ажиллагааны оновчтой хэлбэрүүдийг бий болгоно. Үндэсний болон бүс нутгийн хөгжлийн бодлого, салбарын хэмжээний эрх зүйн зохицуулалтын тодорхой шийдвэр гаргах, хэрэгжүүлэхэд хувийн хэвшлийнхэнтэй хамтран ажиллана.
- ✓ **Хувийн хэвшлээс иргэдэд үзүүлж буй хүмүүнлэгийн үйлсийг төрөөс дэмжинэ.**
- ✓ **Олон нийтийн мэдээллийн хэрэгслийн эрх чөлөөг хангаж, мэдээллийн хүртээмжийг сайжруулна.**
Хэвлэл мэдээллийн байгууллага, сэтгүүлчдийн эрхийг хамгаалж, үүрэг хариуцлагыг тодорхойлсон эрх зүйн зохистой орчин бүрдүүлнэ. Хэвлэл мэдээллийн байгууллагын удирдлага, өмчлөлийн төвлөрлийг аль болох сааруулж, өмчлөгчөөс сэтгүүлчийн мэргэжлийн үйл ажиллагаанд нөлөөлөх, шахалт үзүүлэхийг хязгаарлах бодлого хэрэгжүүлнэ. Сэтгүүлчид ур чадвараа сайжруулах, нийгмийн амьдралын тодорхой салбар, чиглэлээр мэргэшихийг төрөөс дэмжинэ. Иргэдэд шинжлэх ухааны мэдлэг, иргэний улс төр, эрх зүйн боловсрол олгох, амьдрах арга ухаанд сургах, эх оронч үзэл төлөвшүүлэх, ардчилал, шударга ёсны үнэт зүйлсийг иргэн бүрийн итгэл үнэмшил болгон хэвшүүлэхэд чиглэсэн олон нийтийн мэдээллийн хэрэгслийн үйл ажиллагааг дэмжинэ.

АРВАН НЭГ. Чих сонор, хараа хурц ТӨР нь улс орныхоо аюулгүй байдлыг хангаж чадна.

- ✓ **Монгол Улсын иргэд аюулгүй орчинд ажиллаж, амьдрах баталгааг хангах бүх талын арга хэмжээ авна.**
Үндэсний аюулгүй байдлыг хангах үзэл баримтлал, эрх зүйн орчинг боловсронгуй болгоно. Үндэсний аюулгүй байдлын тогтолцоог хүн төрөлхтний болон үндэсний ашиг сонирхолд нийцүүлэн төгөлдөржүүлнэ. Иргэдийн идэвхтэй оролцоо, мэдээлэл холбооны шинэ техник, технологи, мэргэжлийн удирдлагад түшиглэсэн орон нутгийн хамгаалалтын тогтолцоог бүрдүүлж бэхжүүлнэ. Зэвсэгт хүчний чадавх, бэлэн байдал, энхийн болон олон талт бусад үүрэг биелүүлэх чадварыг нэмэгдүүлнэ. Экологийн сүйрлээс сэрэмжлэн хамгаалах, ойжуулах, цөлжилттэй тэмцэх, байгалийг нөхөн сэргээх зэрэг ажил үүрэг биелүүлэхэд зэвсэгт хүчнийг оролцуулна. Энэ зорилгод нийцүүлэн цэргийн дүйцүүлэх албаны үүргийг нэмэгдүүлнэ. Цэргийн байгууллагад тавих иргэний хяналтыг боловсронгуй болгон иргэн, цэргийн харилцааг төлөвшүүлнэ. Цэргийн албан хаагчдын амьдралын чанарыг сайжруулах, нийгмийн хамгааллын хүрээг өргөжүүлэх, офицер, ахлагч, тэтгэвэр чөлөөнд байгаа ахмадууд, тэдний гэр бүлийнхнийг эмнэлэг, амралт сувиллаар үйлчлэхэд чиглэсэн цогц арга хэмжээ хэрэгжүүлнэ. Хил орчмын ард иргэдийн амгалан тайван амьдрах нөхцөлийг хангаж, улсын хил хамгаалалтын нэгдмэл тогтолцоог баталгаажуулж, хил дамнасан болон зохион байгуулалттай гэмт хэрэгтэй тэмцэх чиглэлээр холбогдох байгууллагуудын оновчтой бүтцийг бий болгоно.

Хилийн аюулгүй байдлын санг бүрдүүлж, улсын хил хамгаалалтад орчин үеийн техник, технологийн ололтыг нэвтрүүлж, улсын хил хамгаалалтын найдвартай байдлыг хангана.

Улсын хилийн хамгаалалтад орон нутгийн иргэдийн оролцоог нэмэгдүүлэхэд чиглэсэн удирдлага, эрх зүйн зохицуулалтыг боловсронгуй болгож, урамшуулал, хөнгөлөлт үзүүлэх арга хэмжээ авна.

- ✓ **Гамшигтай тэмцэх үйл ажиллагааг боловсронгуй болгон засаг захиргааны нэгж, бүс нутгийн чадварыг сайжруулна.** Гамшгаас урьдчилан сэргийлэх, түүнтэй тэмцэх, хор уршгийг нь арилгахтай холбогдсон улсын нэгдсэн төлөвлөлт-мэдээллийн тогтолцоог бий болгоно. Улсын болон орон нутгийн нөөцийн нэр төрөл, тоо хэмжээ, байршлыг оновчтой болгоно.

Олон улсын терроризмын аюул нэвтрэхээс сэрэмжилнэ. Терроризм, зохион байгуулалттай гэмт хэрэг, хүний болон мансууруулах бодисын наймаатай тэмцэх үндэсний мэдээллийн санг бүрдүүлнэ.

АРВАН ХОЁР. Улс орны хөгжлийн олон улсын орчинг хангахад чиглүүлэн гадаад бодлогоо төгөлдөржүүлэх нь үндэсний аюулгүй байдлын чухал баталгаа

- ✓ **Гадаад бодлогын үзэл баримтлал, зарчмуудыг даяаршлын үеийн дэлхий дахины шинэ нөхцөл байдал, эх орныхоо тусгаар тогтнол, бүрэн эрхт байдал, эдийн засаг, нийгэм, батлан хамгаалах бодлоготой нягт уялдуулан боловсруулж хэрэгжүүлнэ.**

Нээлттэй, олон тулгуурт гадаад бодлогын хүрээнд улс орнуудтай найрсгаар харилцаж, харилцан ашигтай хамтын ажиллагаа хөгжүүлнэ. ОХУ, БНХАУ-тай сайн хөршийн найрсаг харилцааг бүхий л төвшинд хөгжүүлнэ. Гадаад орнуудын улс төр, эдийн засгийн бодит сонирхлыг Монгол Улсад бий болгохдоо үндэсний аюулгүй байдал, ард түмний язгуур эрх ашгийн үүднээс зохистой тэнцвэрийг хадгалах бодлого явуулна. Монгол Улсынхаа хөгжлийг хурдасгахад НҮБ болон олон улсын бусад байгууллагаас дэмжлэг авах бодлого хэрэгжүүлнэ. Монгол орныхоо байгаль, түүх, соёлыг гадаад ертөнцөд сурталчлан таниулах, бусдын ололт, дэвшлийг эх орондоо нэвтрүүлэхэд чиглэсэн идэвхтэй үйл ажиллагаа явуулна.

Дэлхий дахины болон бүс нутгийн улс төр, эдийн засгийн хамтын ажиллагаанд харилцан ашигтай байх зарчмыг баримтлан идэвхтэй оролцоно. Хилийн чанад дахь иргэдийнхээ хууль ёсны эрх ашгийг тууштай хамгаалж, гадаад харилцааг улам бүр иргэншүүлнэ. Улс орныхоо өрсөлдөх чадварыг дээшлүүлэх, худалдааг үр ашигтай болгох, хөрөнгө оруулалтыг нэмэгдүүлэх, тогтвортой хөгжлийг хангахад гадаад харилцааны үр нөлөөг дээшлүүлнэ.

Нийгэмд шударга ёс, хариуцлагын тогтолцоог бий болгож, Монгол хүн ирээдүйдээ итгэлтэй, амгалан тайван, сэтгэл хангалуун амьдрах боломжийг хангаж, Монгол Улсаа өнө мөнхөд цэцэглүүлэн хөгжүүлэх нь бидний зорилго мөн. ҮНЭН БА ЗӨВ Намын хөтөлбөр бол амлалт, цаасан дээр бичсэн үгс төдий биш, ард нийтийн хүлээлт, нийгмийн өнөөгийн хэрэгцээ шаардлагын тусгал юм.

ҮНЭНИЙГ САХИХ БОЛТУГАЙ, ЗӨВИЙГ ДЭМЖТҮГЭЙ

Мөрийн хөтөлбөр 11 | 11